

Артур Конан Дойл

Людина з вивернутою губою

Айза Вітні, брат покійного Еліаса Вітні, доктор богослов'я й директор богословського коледжу святого Георгія, страшенно приохотився курити опій. Як я розумію, ця звичка розвинулась у нього з якоїсь дурної примхи ще тоді, коли він сам учився в коледжі, бо, прочитавши книгу Де-Квінсі, в якій той описав свої сновидіння й відчуття, Айза Вітні почав додавати до тютюну настоянку опію, намагаючись викликати в себе такий самий ефект. Він швидко переконався, як і чимало інших до нього, що призвичаїтись до куріння значно легше, ніж позбутися такої звички, і впродовж багатьох років був рабом цього зілля, збуджуючи у своїх друзів та родичів почуття жаху й співчуття. Я наче зараз бачу його жовте брезкле обличчя, навислі повіки, манюсінькі зіниці очей, всього його, скоцюрбленого в кріслі, — жалюгідні руїни шанованої колись людини.

Одного вечора, в червні 1889 року, о тій порі, коли вже починаєш позіхати й поглядати на годинник, у мене пролунав дзвінок. Я випростався в кріслі, а моя дружина опустила своє шитво на коліна й на обличчі в неї з'явився трохи розгублений вираз.

— Якийсь пацієнт! — мовила вона. — Тобі доведеться кудись іти.

Я зітхнув, бо тільки нещодавно повернувся додому після цілого дня виснажливої роботи.

Ми почули, як відчинилися вхідні двері, потім до нас долинуло кілька поквапливих слів і звук швидких кроків у передпокої. Двері нашої кімнати рвучко розчинилися, і ввійшла дама, одягнута у щось темне і з чорною вуаллю на обличчі.

— Пробачте, що я прийшла так пізно, — почала була вона, а тоді, раптом втративши самовладання, кинулася до моєї дружини, обняла її за шию й розридалась у неї на плечі. — Ох, у мене таке лихо! — вигукнула вона. — Мені так потрібна хоч невеличка допомога!

— Та це ж Кейт Вітні, — мовила дружина, піднявши вуаль. — Як ти мене налякала, Кейт! Я тебе зовсім не впізнала, коли ти ввійшла.

— Я не знаю, що мені робити, тому й прийшла просто до тебе.

Це було звичайним явищем. Люди, з якими траплялося нещастя, линули до моєї дружини, наче птахи до маяка.

— І дуже добре зробила, що прийшла. Зараз тобі треба випити вина з водою, а поки що сідай отут зручніше й розповідай нам усе. Може, ти хочеш, щоб я спочатку відіслала Джеймса спати?

— О ні, ні! Лікарева порада й допомога мені

також потрібна. Я про Айзу. Ось уже два дні, як він не з'являється додому. Я так за нього боюся!

Це було не вперше, коли вона заводила мову про хворобу свого чоловіка — зі мною як з лікарем, а з дружиною як з давньою шкільною подругою. Ми зразу ж почали заспокоювати й розраджувати її як тільки могли. Чи знає вона, де її чоловік? Чи можливо, щоб ми поїхали й привезли його до неї?

Скидалось на те, що можливо. Їй було достеменно відомо, що останнім часом, коли в чоловіка траплялися напади хвороби, він користувався опіумним кублом у найвіддаленішому східному кутку Сіті. Досі його оргії завжди тривали не більше одного дня, і він повертався додому ввечері вкрай знеможений, всього його аж викручувало. Та цього разу дурман опію не відпускав Айзу Вітні ось уже сорок вісім годин, і він, безперечно, лежав нині там серед різної покиді з доків, вдихаючи отруту, або спав, приходячи до тями після куріння. Кейт була впевнена, що чоловік перебуває там, у «Золотому зливку» на Аппер-Свонден-лейн. Але що вона має робити? Як може вона, молода й сором'язлива жінка, піти в таке місце й витягти свого чоловіка з гурту горлорізів?

Отаке зараз становище, і, зрозуміла річ, з нього є лише один вихід. Чи не міг би я провести її в те місце? Адже я лікар Айзи Вітні і тому маю на

нього вплив. Я впораюся з усім краще, якщо буду сам. І я під слово честі пообіцяв, що за дві години відправлю Айзу Вітні додому в кебі, якщо він справді перебуває за тією адресою, яку вона мені дала. Таким чином через десять хвилин я вже покинув своє крісло у затишній вітальні і поспішав у двоколісному екіпажі на схід з досить, як мені тоді здавалося, дивним дорученням, і майбутнє довело, що це справді так.

Але на початку моєї пригоди у мене не виникло ніяких труднощів. Аппер-Свонден-лейн виявилася вузьким брудним провулком, що скрадався поза високими будівлями корабелень на північному березі Темзи на схід від Лондонського мосту. Кубло, яке шукав, я знайшов між якоюсь коморою й пивною; у цю чорну діру, наче в печеру, вели стрімкі сходи. Наказавши кебу чекати, я спустився вниз східцями, посередині яких незліченна кількість п'яних ніг вичовгала виїмки. Там у нерівному тьмяному світлі гасової лампи, що висіла над дверима, я знайшов засувку й увійшов до низької довгої кімнати, де густою пеленою висів задушливий коричневий опіумний дим і вздовж стін стояли дерев'яні нари, як на баці емігрантського корабля.

У напівморозі можна було невиразно розгледіти людські тіла, що лежали в дивних, химерних позах — із зсугуленими плечима, з

піднятими колінами, відкинутими назад головами й випнутими вгору підборіддями; то тут, то там я помічав похмурі каламутні очі, звернені на мене. У темних тінях зблискували маленькі червонясті цяточки — спочатку яскраві, а потім ледь помітні, залежно від того, збільшувалася чи зменшувалась кількість отрути, що тліла в чашечках металевих опіумних люльок. Більшість курців лежала мовчки, але деякі щось бурмотіли, ще інші говорили всі разом дивними низькими монотонними голосами, їхня розмова то повнилася зливою слів, то переходила в мовчання, кожний бурмотів про своє, майже не звертаючи уваги на мову сусіда. В дальньому кутку кімнати стояла маленька жаровня, в якій горіло деревне вугілля, поряд з нею на триногому ослоні сидів високий на зріст худий стариган; поклавши підборіддя на кулаки й уперши лікті в коліна, він невідривно дивився на вогонь.

Як тільки я ввійшов, до мене кинувся жовтувато-блідий служник малаєць з люлькою й порцією отруйного зілля, манячи на вільне місце на нарах.

— Дякую. Я прийшов сюди не для цього, — сказав я. — Тут у вас має бути мій друг містер Айза Вітні, і я хочу поговорити з ним.

Праворуч від мене щось заворушилось, почувся вигук, і я, вдивившись у напівморок, побачив білого, змарнілого й неохайного Вітні,